

บทที่ 1

บทนำ

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการวิจัยที่ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ นำมาพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวในลักษณะเชิงพื้นที่บน แผนที่ในพื้นที่วิจัยดังกล่าว คณะวิจัยมีการทำงานร่วมกับกลุ่มชุมชนในพื้นที่ในการศึกษาและเก็บ รวบรวมความรู้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนได้ ตระหนักถึงความสำคัญและส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และ ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นยังได้เผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ ในพื้นที่ให้บุคคลภายนอกได้ ศึกษาและเรียนรู้ และเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ ในการเรียนรู้และอนุรักษ์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ ต่อไป

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลตำบลเมืองแกนพัฒนา เป็นเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2550 โดยแต่เดิมเทศบาลเมืองเมืองแกน พัฒนาได้รับการจัดตั้งโดยเปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาลตำบลเมืองแกนตามราชบัญญัติ เปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 มีเขต การปกครองครอบคลุม 2 ตำบล คือ ตำบลช่อแล 6 หมู่บ้าน และตำบลอินทิล 10 หมู่บ้าน รวมพื้นที่ รับผิดชอบทั้งหมด 24 ตารางกิโลเมตร (15,000 ไร่)

พื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอมะแม่ง จังหวัด เชียงใหม่ โดยมีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลอินทิล ทิศใต้ติดต่อกับองค์การ บริหารส่วนตำบลแม่หอพระ ทิศตะวันออกติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หอพระ และ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป้า และทิศตะวันตกติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลอินทิล การ เดินทางจากอำเภอมะแม่งเชียงใหม่ไปยังเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาโดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 และใช้เส้นทางแยกไปตามถนนชลประทานเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป ของเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาเป็นพื้นที่ราบที่อยู่ระหว่างเทือกเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง มีลำน้ำ

ธรรมชาติ 2 สาย ได้แก่ ลำน้ำแม่ปิง และน้ำแม่จัต นอกจากนี้ยังมีลำเหมืองสาธารณะรับน้ำจากฝายและคลองชลประทานที่ได้รับน้ำจากเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล สภาพภูมิอากาศในเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนามีอากาศค่อนข้างเย็นสบาย โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 24 องศาเซลเซียส (ที่มา: เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา)

พื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนามีประวัติศาสตร์อันยาวนานโดยมีการพบหลักฐานโบราณวัตถุเครื่องถ้วยชามและของใช้ที่มีอายุอยู่ในสมัยล้านนา ประมาณ 500-600 ปีมาแล้ว แสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าแก่ มีภูมิปัญหาท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน มีสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดอรุณญวิเวก วัดบ้านเด่นสะหรีศรีเมืองแกน พิพิธภัณฑ์แหล่งเตาอินทิลเมืองแกน เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล ชุมชนมีกิจกรรมที่มีความสำคัญและสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน ได้แก่ พิธีพืชมบวงสรวงพระเจ้าสามฝั่งแกน ประเพณีเดือน 8 เข้า 9 ออก ประเพณีใส่ขันดอกบูชาเสาอินทิลเมืองแกน และพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณพระเจ้าสามฝั่งแกน นอกจากนี้ชุมชนยังได้จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ กิจกรรมหนานน้ำที่เมืองแกน และกิจกรรมนั่งจว๊ล้อ ผ่อเมืองแกน

จากหลักฐานและกิจกรรมที่ได้กล่าวมาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนานั้นมีภูมิปัญหาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติที่ควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้ให้กับลูกหลาน คณะวิจัยจึงมีแนวความคิดในการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยนำเทคโนโลยีพัฒนาระบบเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งร่วมกับข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ระบบ หรือผู้สนใจสามารถมองเห็นพิกัดและสถานที่ตั้งของแหล่งข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมกับแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติตามที่ผู้ใช้ระบบต้องการ นำเสนอบนระบบแผนที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ในการเข้าไปศึกษาข้อมูลต่างๆ นอกจากนี้ผู้ใช้งานยังสามารถเพิ่ม ลบ และแก้ไข ข้อมูลพิกัดของสถานที่ต่างๆ ได้ สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมการอนุรักษ์ความรู้ดังกล่าวอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

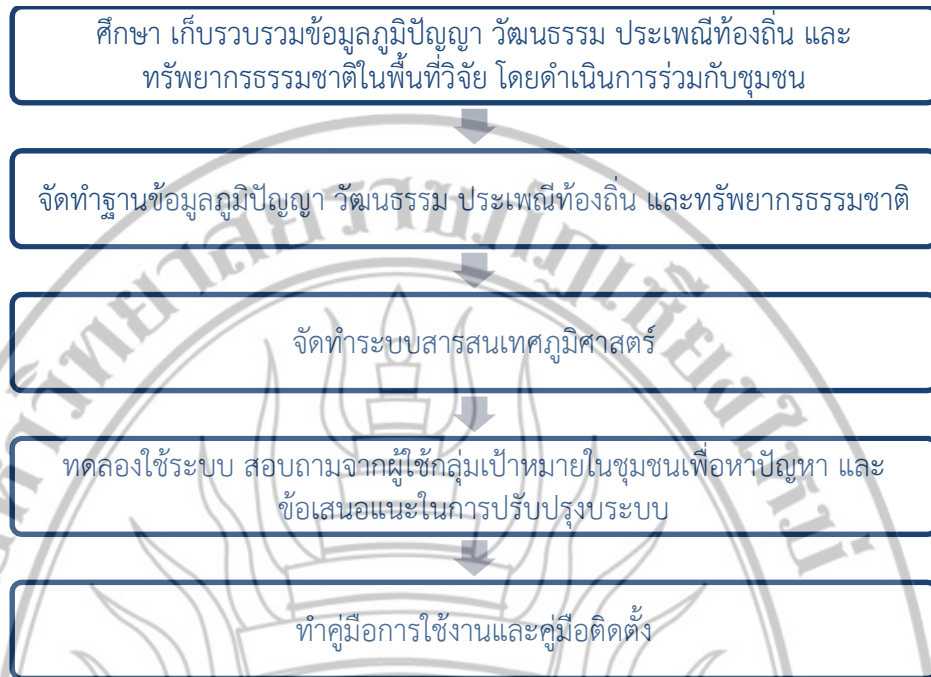
2.2 เพื่อสร้างระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2.3 เพื่อจัดทำแผนที่แสดงข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

3. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

กรอบแนวความคิดของการวิจัยมีการใช้กระบวนการวิจัย ศึกษาบริบทของพื้นที่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ภายในชุมชน จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาเป็นระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการนำเสนอในรูปแบบข้อมูลเชิงพื้นที่เป็นระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ในการดำเนินงานวิจัย คณะวิจัยมีแนวทางการทำงานโดยสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ มีการส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมสร้างและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนในชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดทำและให้บริการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายแนวร่วมในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มชุมชนและประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และประชาชนทั่วไปในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีสภาพสอดคล้องกับการวิจัย โดยมีระยะเวลาของการวิจัย 3 ช่วงเวลา รวมระยะเวลา 1 ปี

4.2 ขอบเขตการดำเนินงานวิจัย

- 1) ลงพื้นที่ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ และจัดทำเป็นข้อมูลเชิงพื้นที่
- 2) จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ
- 3) จัดทำรูปแบบการแสดงผลด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
- 4) จัดทำคู่มือการใช้งานระบบ
- 5) ทดลองใช้งานระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
- 6) สอบถามความพึงพอใจการใช้งานระบบ
- 7) ประเมินความพึงพอใจการใช้งานระบบ
- 8) เผยแพร่ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

5.1 ได้แผนที่การใช้ประโยชน์การอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

5.2 ได้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์การอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

5.3 ได้คู่มือการใช้งานระบบ

5.4 ได้เครือข่ายแนวร่วมในกลุ่มชุมชนที่จะนำความรู้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้ไปเผยแพร่เพื่อเป็นต้นแบบให้กับประชาชนทั่วไปในพื้นที่อื่นๆ ทำให้มีความตระหนักในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ภายในชุมชน